

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Maatalouden sukupolvenvaihdosstrategia

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Maatalouden sukupolvenvaihdosstrategia (E 104/2025 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Sanna Koivumäki, maa- ja metsätalousministeriö
- erityisasiantuntija Pekka Pihamaa, maa- ja metsätalousministeriö
- ryhmäpäällikkö Olli Niskanen, Luonnonvarakeskus
- erityisasiantuntija Aulis Kuusela, Ruokavirasto
- asiantuntija Jussi Kettunen, Finanssiala ry
- tutkimuspäällikkö Juha Lappalainen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- kenttäpäällikkö Niko Hyppönen, MTK Keski-Pohjanmaa
- kehityspäällikkö Petri Koivisto, ProAgria Keskusten Liitto ry
- asiantuntija Cecilia Nyholm, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC rf

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Pohjois-Suomen elinvoimakeskus
- Sisä-Suomen elinvoimakeskus
- Maatalousyrittäjien eläkelaitos
- Suomen Kylät ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Pääasiallinen sisältö

Komission 21.10.2025 julkaiseman maatalouden sukupolvenvaihdosstrategian taustalla on 10.2.2025 julkaistu maataloutta ja elintarvikkeita koskeva visio (COM(2025) 75 final).

Valiokunnan lausunto MmVL 4/2026 vp

Maatalous- ja elintarvikealasta halutaan houkutteleva tuleville sukupolville. Sukupolvenvaihdosstrategiassa asetetaan tavoitteeksi kaksinkertaistaa EU-alueen nuorten viljelijöiden osuus nykyisestä vuoteen 2040 mennessä.

Viljelijöiden ikääntyminen, nuorten viljelijöiden määrän väheneminen sekä maaseudun väestökato ovat koko Eurooppaa ja eurooppalaista ruokaturvaa, kilpailukykyä ja maaseudun elinvoimaisuutta koskevia haasteita. Vain 12 prosenttia EU:n viljelijöistä on alle 40-vuotiaita, ja naisviljelijöiden osuus nuorista on vain 2,5 prosenttia. Suomessa nuoria viljelijöitä oli noin 15 prosenttia kaikista viljelijöistä vuonna 2020. Samaan aikaan eläkeiän ylittäneitä viljelijöitä on EU:ssa noin kolmasosa.

Nuoria viljelijöitä on tähänkin mennessä tuettu erilaisin toimenpitein kuten aloitustuella, korkeammilla investointituilla ja nuorten viljelijöiden tulotuella. Näitä tukimuotoja on sovellettu myös Suomessa. Strategian tavoitteena on kuitenkin saada aikaan näitäkin tehokkaampia toimenpiteitä vuoden 2027 jälkeistä yhteistä maatalouspolitiikkaa varten.

Eräänä mahdollisuutena strategiassa nähdään eri politiikka-alat yhdistävien kansallisten ja alueellisten kumppanuussuunnitelmien tarjoama synergia.

Strategian mukaan haasteisiin tulee vastata kokonaisvaltaisella politiikalla, joka tukee nuoria ja uusia viljelijöitä sekä helpottaa vanhempien viljelijöiden siirtymistä eläkkeelle.

Strategiassa on erikseen mainittu EU:n itärajoilla sijaitsevat maaseutualueet, joihin Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan vaikuttaa ja joihin kohdistuu erityisiä sosioekonomista painetta ja turvallisuuspaineita, jotka edellyttävät jatkuvaa tukea osana laajempia toimia.

Strategia perustuu laajoihin sidosryhmäkuulemisiin ja tukee jäsenvaltioita konkreettisilla toimilla. Strategia korostaa, että sukupolvenvaihdokset eivät ole vain maatalouden sisäinen kysymys, vaan laajempi yhteiskunnallinen ja strateginen haaste.

Nuoret viljelijät ovat yrittäjähenkisiä ja sopeutumiskykyisiä ja usein eturintamassa ottamassa käyttöön uutta teknologiaa, kestäviä käytäntöjä ja monipuolisia liiketoimintamalleja. Tämä on välttämätöntä maatalouden jatkuvuudelle ja kehittymiselle. Uuden teknologian ja käytäntöjen hyödyntämiseen saattaa olla tarjolla lisäpanostuksia, kun ehdotetussa Euroopan kilpailukykyrahastossa ja ehdotetussa uudessa tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmassa esitetään tutkimuksen ja innovoinnin kokonaisuusmäärärahojen tuntuva korottamista.

Maatalouden ulkopuolisen yritystoiminnan harjoittaminen tarjoaa tiloille mahdollisuuden yritystoiminnan monipuolistamiseen ja sitä kautta uusia tulonlähteitä. Monet viljelijät ovat osa-aikaviljelijöitä tai harjoittavat maataloutta muun työn ohessa. Näille viljelijöille muun yritystoiminnan harjoittaminen tilalla voi tarjota mahdollisuuden toiminnan monipuolistamiseen.

Strategian mukaan EU:n yhteinen maatalouspolitiikka ei ole ainoa väline sukupolvenvaihdosten edistämiseksi. Koheesiopolitiikka täydentää EU:n yhteisen maatalouspolitiikan toimenpiteitä ja tarjoaa tukea maaseutualueille toimintaympäristön kehittämiseksi.

Valiokunnan lausunto MmVL 4/2026 vp

Valtioneuvoston kanta

Suomi pitää komission sukupolvenvaihdosstrategiaa tervetulleena. Suomi näkee myönteisenä komission pyrkimykset edistää sukupolvenvaihdoksia ja luoda kannusteita nuorten viljelijöiden alalle saamiseksi.

Suomi jakaa huolen nuorten viljelijöiden vähäisestä osuudesta maataloudessa. Suomi tukee strategian näkemystä, että todelliseen muutokseen päästään vain, jos tehdään tarvittavat uudistukset myös kansallisella ja alueellisella tasolla, jotta voidaan puuttua sukupolvenvaihdoksen keskeisiin esteisiin. Suomi katsoo, että sukupolvenvaihdosten edistämässä olisi tärkeää huomioida jäsenvaltioiden paikalliset olosuhteet.

Suomi suhtautuu positiivisesti osana kumppanuussuunnitelman maatalousosiota laadittavaan sukupolvenvaihdosstrategiaan. Suomi kuitenkin huomauttaa, että maaseudun muiden yritysten omistajanvaihdoksia ei ole katettu sukupolvenvaihdosstrategiassa. (U 55/2025 vp)

Suomi suhtautuu avoimesti komission suositukseen käyttää kuusi prosenttia maatalouteen korvamerkityistä varoista sukupolvenvaihdosten edistämiseen. Suomi huomauttaa, että tilanpidon aloittamisen lisäksi maatalon toimintaedellytyksiä olisi tärkeää turvata koko viljelijän työuran ajan. Suomi huomioi, että eniten päätökseen tuotannon jatkamisesta ja sukupolvenvaihdoksesta vaikuttaa kannattavuusnäkökulma.

Suomi jakaa huolen maan saatavuudesta sukupolvenvaihdosten haasteena. Suomi pitää kuitenkin tärkeänä jäsenvaltioiden päätäntävaltaa maanhankintaa tukevissa toimenpiteissä.

Suomi näkee myönteisenä nuorten tekemien investointien tukemisen muita korkeammalla tukitasolla. Suomi katsoo, että jäsenvaltioille tulisi taata tasapuoliset toimintaedellytykset investointien tukemiseen. Komission tavoin Suomi pitää perusteltuna, että itäraja-alueiden elinvoimaisuuteen ja maataloustuotannon jatkuvuuteen kiinnitetään erityistä huomiota.

Suomi näkee, että komissio on tunnistanut hyvin maatalojen ja maaseudun yritysten vaikeudet saada yksityistä rahoitusta. Siksi kaikkia rahoituslähteitä, mukaan lukien Euroopan investointipankin (EIP) resurssit, tulisi hyödyntää. Kestävän rahoituksen lainsäädäntöä edelleen kehitettäessä tulisi ottaa huomioon maataloussektorin erityispiirteet ja sääntelyn vaikutukset maataloussektorin rahoituksen saannille. (E 6/2025 vp)

Suomi näkee myönteisenä tavoitteen nuorten viljelijöiden osaamisen ja koulutuksen parantamisesta. Viljelijöiden osaamisesta ja koulutuksesta on pidettävä huolta kaikkina aikoina. Suomi näkee, että nykyisen koulutusjärjestelmän ja rakenteiden sekä digitaalisten ratkaisujen hyödyntäminen toimii hyvänä lähtökohdana osaamisen ja koulutuksen parantamiselle. Suomi suhtautuu myönteisesti digitaalisten ratkaisujen hyödyntämiseen osana sukupolvenvaihdosten edistämistä.

Suomi suhtautuu myönteisesti ehdotukseen luoda perustaa EU:n maankäytön seurantakeskukselle, jonka tarkoituksena on toimia keskustelufoorumina, auttaa korjaamaan tiedonpuutteita sekä auttaa lisäämään maakauppoihin, hintoihin, käytön muutoksiin ja

Valiokunnan lausunto MmVL 4/2026 vp

markkinasuuntauksiin liittyvää avoimuutta. Suomi pitää tärkeänä, että jäsenvaltioiden olemassa olevia rakenteita ja järjestelmiä hyödynnettäisiin asianmukaisella tavalla. Suomi korostaa, että ehdotuksen ei tulisi kohtuuttomasti lisätä jäsenvaltioille kohdistuvaa hallinnollista taakkaa.

Suomi näkee, että sukupolvenvaihdoksen rinnalla olisi tärkeää edistää myös omistajanvaihdoksia. Suomi huomioi, että maatilain, sen yhteydessä harjoitettavan muun yritystoiminnan ja muiden maaseudun yritysten tilanteet vaihtelevat, eikä jatkajaa välttämättä löydy perheen tai suvun piiristä.

Suomi kiinnittää huomiota myös tarpeeseen löytää erilaisia ratkaisuja maatalojen oikea-aikaiselle siirtymiselle nuorille (U 55/2025 vp).

Suomi katsoo, että maaseudulla toimivat maa- ja metsätalouden ulkopuoliset pk-yritykset ovat tärkeitä työllistäjiä alueellisesti ja paikallisesti. Suomi näkee, että myös maa- ja metsätalouden ulkopuolisten yritysten omistajavaihdosten edistäminen olisi tärkeää.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Komission tiedonannon tausta

Maatalouden sukupolvenvaihdosstrategia liittyy komission vuonna 2025 julkaisemaan maataloutta ja ruokaa koskevaan visioon, josta maa- ja metsätalousvaliokunta on antanut lausunnon (MmVL 15/2025 vp — E 6/2025 vp). Vision mukaan EU:n on vuonna 2040 oltava paikka, jossa maatalous ja elintarviketuotanto menestyvät koko mantereella kaikessa moninaisuudessaan. Lisäksi EU:n on oltava paikka, joka on houkutteleva tulevien sukupolvien kannalta ja jossa maatalous- ja elintarvikeala on kilpailukykyinen, selviytymiskykyinen, tulevaisuuden vaatimukset huomioon ottava ja oikeudenmukainen. Visiossa viljelijäväestön ikääntyminen tunnistetaan rakenteelliseksi haasteeksi. Valiokunta on maataloutta ja ruokaa koskevaa visiota käsitellessään kiinnittänyt huomiota siihen, että sukupolvenvaihdosten edistämiseen tarvitaan yritystoiminnan perusedellytysten parantamisen ohella maaseudun kehittämistä sekä panostuksia julkiseen infrastruktuuriin liikenteen, koulutuksen, sosiaalipalveluiden ja terveydenhuollon alalla (MmVL 15/2025 vp).

Viljelijöiden ikääntyminen, nuorten viljelijöiden määrän väheneminen sekä maaseudun väestökato ovat Euroopan yhteisiä haasteita. Maatalouden sukupolvenvaihdosstrategian tavoitteena on edistää nuorten viljelijöiden alalle tuloa sekä EU:n yhteisen maatalouspolitiikan että kansallisen politiikan keinoin. Sukupolvenvaihdosstrategiassa asetetaan tavoitteeksi kaksinkertaistaa EU-alueen nuorten viljelijöiden osuus nykyisestä vuoteen 2040 mennessä. EU:n viljelijöistä vain 12 prosenttia on alle 40-vuotiaita. Naisten osuus nuorista viljelijöistä on vain 2,5 prosenttia. Samaan aikaan eläkeiän ylittäneitä viljelijöitä on EU:ssa noin kolmasosa. Suomessa nuoria viljelijöitä oli noin 15 prosenttia kaikista viljelijöistä vuonna 2020.

Valiokunnan lausunto MmVL 4/2026 vp

Strategian vaikutukset

Sukupolvenvaihdosstrategiaan ei liity varsinaisia lainsäädäntöehdotuksia, mutta sen tavoitteet heijastuvat tulevaa rahoituskautta koskeviin ehdotuksiin, ohjelmatyöhön ja aikanaan EU-lainsäädännön toimeenpanoon. Komissio ehdottaa tulevan kauden rahoituskehysten valmistelun yhteydessä, että maatalouden niin sanotusta korvamerkitystä rahoituksesta kohdennetaan kuusi prosenttia nuorten viljelijöiden tukimuotoihin. Jäsenvaltioiden on osana kansallista ohjelmatyötään laadittava kansallinen sukupolvenvaihdosstrategia. Valiokunnan saamassa lausuntopalautteessa EU:n sukupolvenvaihdosstrategian vahvuudeksi nähdään sen kokonaisvaltainen lähestymistapa. Strategiassa sukupolvenvaihdokset kytketään koulutukseen, rahoitukseen, maaseutualueiden elinvoimaan ja innovaatiopolitiikkaan. Kansallisten ja alueellisten kumppanuussuunnitelmien todetaan parhaimmillaan parantavan eri politiikkavälineiden yhteensovittamista.

Yhteisen maatalouspolitiikan uudistamista koskevassa lausunnossaan (MmVL 34/2025 vp — U 55/2025 vp) valiokunta on kannattanut maataloustuen kohdentamista aktiiviseen ruoantuotantoon, epäsuotuisille alueille ja nuorille viljelijöille. Valiokunta pitää edelleen perusteltuna, että pelkkä maatalousmaan säilyttäminen jätetään tukien ulkopuolelle. Samalla on huomattava, että enemmistö Suomen viljelijöistä on osa-aikaisia. Heidän panoksensa ruoantuotantoon on siitä huolimatta merkittävä. Osa-aikaisten viljelijöiden tukikohtelulla on erittäin suuri merkitys myös nuorille aloittaville viljelijöille. Jos osa-aikaisilta viljelijöiltä evätään maataloustuet, tämä heikentää edellytyksiä houkutellessa tilanpidon jatkajia alalle. Valiokunta pitää tärkeänä jatkaa niiden osa-aikaisten viljelijöiden tukemista, jotka harjoittavat tai ryhtyvät harjoittamaan aktiivisesti maataloustoimintaa ja osallistuvat ruoantuotantoon.

Valiokunta on aikaisemmissa lausunnoissaan korostanut, että yritysten jatkuvuuden ja uusien yritysten alalle tulon edellytyksenä on maatalouden tuotantotoiminnan kannattavuus. Ratkaisu toiminnan kannattavuushaasteisiin tulee löytyä markkinoilta, ja elintarvikeketjun markkinoiden toimivuuden parantaminen on keskeinen tekijä ratkaisun löytämisessä. Maatalouspolitiikan avulla voidaan kuitenkin madaltaa kynnystä yritystoiminnan aloittamiseen ja tasoittaa tietä erilaisten kriisien keskellä (MmVL 15/2025 vp). Tähän liittyen valiokunta on todennut yhteisen maatalouspolitiikan uudistusta käsitellessään, että yrittäjyyden alkuun tarjotut erilaiset edut tulee rakentaa pitkäjänteistä yrittäjääuraa ajatellen. Nykyisessä ja ehdotetun kaltaisessa järjestelmässä on riskinä, että taloudellinen muutos ensimmäisten vuosien jälkeen on liian suuri ja korkeaan tukimäärään perustuva käsitys toiminnan kannattavuudesta ja lainanhoitokyvystä osoittautuu virheelliseksi (MmVL 34/2025 vp). Valiokunta katsoo, että nuorten ja uusien viljelijöiden tukia ja niiden kohdentamista tilanpidon aloittamista seuraaville vuosille on tarkoituksenmukaista tarkastella kokonaisuutena ja antaa jäsenvaltioille riittävästi liikkumavaraa. Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä löytää toimivia ratkaisuja tilojen oikea-aikaiseen siirtymiseen nuorille viljelijöille. Monialaisten maatilojen erityispiirteet omistajanvaihdoksissa tulee ottaa huomioon politiikkatoimien valmistelussa. Konkreettisesti monialaisten maatilojen siirtymistä jatkajalle edistää esimerkiksi se, jos aloitustuen hakijan yrittäjätulo vaatimuksen täyttämiseksi huomioidaan nykyistä laajemmalla mittakaavalla kaikki maatalouden verotuksessa veronalaiset tulot.

Valiokunnan lausunto MmVL 4/2026 vp

Maatalouden pääomavaltaisuus sekä vakuus- ja kannattavuushaasteet

Lausunnoissa tuodaan esille myös maatalousyritysten pääomavaltaisuuteen, rahoituksen saatavuuteen ja tukijärjestelmiin liittyvät haasteet. Maatalouden rakennekehityksen ja maataloustuotannon koneellistumisen myötä tilanpidon jatkajille siirrettävän yrityksen oman ja vieraan pääoman määrä on kasvanut erityisesti toimintaansa kehittäneillä tiloilla. Nykyiset pinta-alaperusteiset tuet nostavat maatalousmaan hintaa ja vuokraa. Ne myös vaikuttavat maatalousmaan saatavuuteen. Maan saatavuudessa on alueellista vaihtelua. Joillakin alueilla kysyntää on enemmän kuin tarjontaa. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan sukupolvenvaihdosten edistämiseksi on tärkeää huomioida jäsenvaltioiden paikalliset olosuhteet.

Edellä mainitut tekijät ylläpitävät maatalousomaisuuden korkeaa hintatasoa ja vahvistavat olemassa olevien viljelijöiden asemaa alan ulkopuolelta tuleviin yrittäjiin nähden. Maatalousomaisuuden korkea hinta edellyttää tilanpidon jatkajalta merkittäviä vakuuksia ja heikentää tilanpidon jatkajan edellytyksiä kannattavuutta parantaviin investointeihin. Tuotannon kannattavuusnäkömien ohella toinen keskeinen omistuksenvaihdon tekijä on maatalousyrityksen varallisuuden vakuusarvo. Valiokunnan saamista lausunnoissa on korostettu valtiontakausten asemaa lisävakuutena. Myös perheen ulkopuolisten kauppojen taloudellisen onnistumisen kulmakivi ovat riittävät vakuudet. Euroopan investointipankin tukea kannattaa lausuntojen mukaan erityisesti hyödyntää takauksina eikä lainana. Valiokunta pitää lausunnoissa esitettyä tilannekuvaa osuvana.

Edellä mainittujen tekijöiden lisäksi on muitakin seikkoja, jotka osaltaan kaventavat potentiaalisten tilanpidonjatkajien joukkoa. Sukulaisten välisissä kaupoissa sukupolvenvaihdoksia tuetaan myös luovutusvoittoverovapauden ja lahjaverohelpotuksen keinoin. Vastavia veroetuja ei ole käytettävissä muiden omistajanvaihdosten tukemiseen. Sukulaisten välillä tapahtuvassa yritystoiminnan siirtämisessä käytetään vaihteittaisia kaupanteon malleja esimerkiksi osakeyhtiön osakkuuden tai yhtymäjärjestelyjen kautta. Valiokunnan saamista lausunnoissa on pidetty tärkeänä, että tukijärjestelmät mahdollistavat myös vaihteittaisen omistuksen siirtämisen ottaen huomioon tilakoon kasvu ja sen vaikutus maatalomaisuuden hintaan. Valiokunta katsoo, että tukijärjestelmien tulee kattaa myös vaihteittaiset sukupolvenvaihdokset ja kohdella tilanpidon jatkajia neutraalisti yritys- ja yhteisömuotoon katsomatta.

Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan sukupolvenvaihdoksen rinnalla on tärkeää edistää myös omistajanvaihdoksia. Valiokunnan saamista lausunnoissa on tuotu esiin, että omistajanvaihdosten liikkeelle saamiseen ja helpottamiseen tulee etsiä uusia keinoja. Suomessa voidaan lähteä kehittämään Irlannin esimerkin mukaista Land Mobility Service -toimintamallia yhdessä sidosryhmien kanssa. Myös maaseudulla toimivat maa- ja metsätalouden ulkopuoliset pk-yritykset ovat tärkeitä työllistäjiä alueellisesti ja paikallisesti. Niitäkin koskevien omistajanvaihdosten edistäminen on tärkeää.

Valiokunnan saamassa lausuntopalautteessa korostuvat maatalouden kannattavuuteen liittyvät haasteet, jotka muodostavat korkean kynnyksen uusien yrittäjien alalle pääsyyn. Luottolaitokset arvioivat luotonhakijan yritystoiminnan kannattavuutta lyhyellä ja pitkällä, aloitustukijaksoa pidemmällä aikavälillä. Rahoituksen saatavuus taas on keskeinen edellytys tilan tulevaisuuden

Valiokunnan lausunto MmVL 4/2026 vp

kannalta tärkeiden investointien toteutukselle sekä pitkän aikavälin elinkelpoisuudelle. Rahoituksen sääntelyn ei pidä muodostaa esteitä sukupolvenvaihdosten joustavalle toteutukselle, ja kestävä rahoituksen sääntelyssä tulee huomioida maatalousalan erityispiirteet. Valiokunnan saamista lausunnoissa on pidetty tärkeänä tavoitteena edistää maatalousyrittäjien kestävä taloudellista kehittymistä, tuoda pitkäjänteisyyttä investointien suunnitteluun sekä ehkäistä investointien liiallista kasautumista aivan ensimmäisille aloitusvuosille. Yhtenä ratkaisuna on ehdotettu investointituen nuorten viljelijöiden korotuksen maksamista nykyistä seitsemää vuotta kauemmin esimerkiksi kymmenen vuoden ajan. Tämä on omiaan edistämään maatalousyrittäjien vakaata ja pitkäjänteistä kehittämistä.

Työn sitovuus ja vapaa-ajan järjestäminen

Alan heikko kannattavuus vaikuttaa monin tavoin maatalousalan houkuttelevuuteen. Riittävän toimeentulon ja kehittämismahdollisuuksien ohella tilanpidon jatkajan odotuksena on, että toiminnasta saatavilla tuloilla voidaan rahoittaa myös vapaa-ajan ja lomien turvaamiseen tarvittava lisätyövoima. Maatalouden lomitusjärjestelmä on tärkeä instrumentti vapaa-ajan ja sijaisavun järjestämiseen myös tilanpidon jatkajille. Maatilan sukupolvenvaihdos ja perheen perustaminen ajoittuvat usein samaan aikaan, ja lomitusjärjestelmä antaa mahdollisuuden myös perhevapaan järjestämiseen. Yksinyrittäjälle lomitusjärjestelmä on käytännössä välttämätön sijaisavun turvaamiseksi. Lomitusjärjestelmä ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen varhaisen tuen palvelut palvelevat myös työkykyriskin hallintaa. Varhaisen tuen palvelut ovat tärkeä osa niin luopujan kuin jatkajan tukiverkkoa, sillä sukupolvenvaihdokseen liittyy paljon ylimääräistä stressiä ja tunnekuormaa.

Lomituspalveluiden käyttöaste on tällä hetkellä sellainen, että karjatalousyrittäjät ovat käyttäneet vuosilomaoikeutensa lähes täysimääräisenä. Sijaisapupäiviä oli vuonna 2025 lähes 121 000 päivää. Valiokunnan saamista lausunnoissa on ehdotettu, että lomitusjärjestelmää kehitetään lisäämällä lomapäivien määrää ja parantamalla lomituspalveluiden saatavuutta viikonloppuisin ja juhlapäivinä. Lisäksi on ehdotettu, että lomittajan päivittäisten tuntien joustavuutta lisätään vastaamaan eri tilojen työmäärää. Lausunnoissa on myös kannatettu lomitusjärjestelmän säilyttämistä kansallisena järjestelmänä, vaikka tulevalla rahoituskaudella yhteisen maatalouspolitiikan keinovalikoimaan ehdotetaan lisättäväksi myös lomitusjärjestelmä. Valiokunta pitää tärkeänä löytää monipuolisia keinoja parantaa maatalouselinkeinon houkuttelevuutta ja tukea maatalousyrittäjien jaksamista eri elämänvaiheissa. Toimivan sijaisavun lisäksi maataloustyön sitovuutta voidaan helpottaa uusien teknologioiden ja koneellistamisen avulla.

Sukupolvenvaihdosten oikea-aikaisuus

Sukupolvenvaihdoksiin ja omistajanvaihdoksiin liittyy muitakin kuin maatalousyrittäjien kannattavuuteen ja rahoituksen saatavuuteen liittyviä haasteita, kuten tilanpidon lopettajan toimeentulon turvaaminen ja jatkajan elämäntilanne hetkenä, jolloin sukupolvenvaihdos tulee mahdolliseksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että sukupolvenvaihdosta tarkastellaan prosessina, jonka jokaisen osan toimivuuteen tulee kiinnittää huomiota. Tähän liittyy keskeisesti tilanpidosta luopujan tilanteen huomioiminen sukupolvenvaihdoksen yhteydessä. Valiokunnan saamiin lausuntojen mukaan haasteeksi muodostuu se, etteivät luopujat ole vielä eläkeiässä siinä

Valiokunnan lausunto MmVL 4/2026 vp

vaiheessa, kun ajankohta on suotuisa tilanpidon jatkajan näkökulmasta. Maatilakokonaisuus ei aina turvaa sekä luopujan että jatkajan toimeentuloa tavalla, joka mahdollistaisi vaiheittaisen sukupolvenvaihdon. Näissä tilanteissa potentiaalinen jatkaja jatkaa työuraansa maatalan ulkopuolella, ja kun omistajanvaihdos on luopujan kannalta ajankohtainen, se ei enää ole jatkajan elämäntilanteeseen sopivaa.

Valiokunta yhtyy lausunnoissa esitettyihin näkemyksiin, joiden mukaan sukupolvenvaihdosstrategiassa tulee löytää keinoja oikea-aikaisen sukupolvenvaihdon tai omistajanvaihdon toteuttamiseen. Aiemmin käytössä ollut luopumistukijärjestelmä mahdollisti nykyistä aikaisemmin maatalojen sukupolvenvaihdoksia ja turvasi luopujan taloudellista asemaa ennen vanhuuseläkeikää. Valiokunnan saamista lausunnoista on nostettu esiin mahdollisuus kehittää maatalousyrittäjien eläkejärjestelmää siten, että sukupolvenvaihdoksia voidaan aikaistaa.

Maatalousalan vetovoimaa lisäävät tekijät

Luonnonvara-alan koulutuksen houkuttelevuudella on merkitystä koko alan tulevaisuuden kannalta. Maa- ja puutarhatalousalaa voi opiskella kaikilla peruskoulun jälkeisillä koulutusasteilla. Alan ulkopuolisille nuorille alkutuotannon työpaikat tai koulutuspaikat eivät ole tuttuja vaihtoehtoja. Ensisijaisesti maatalousalalle hakeutuvien nuorten määrä on pysynyt alhaisena pitkään. Pientä nousua on viime vuosina havaittu, mutta alan tutkinnon suorittajien määrä ei vastaa Opetushallituksen ennakoimaa työvoiman tarvetta maatalousalalla. Lisäksi Opetushallituksen tilastot osoittavat, että vain pieni osa agrologi- tai agronomitutkinnon suorittaneista työllistyy yrittäjänä vuosi valmistumisen jälkeen.

Aikuiskoulutusmahdollisuuksien varmistaminen on erityisen tärkeää huomioida alalla, joka ei kuulu nuorten vetovoima-aloihin. Aikuiskoulutukseen on tarvetta sekä luopuvien yrittäjien uudelleen kouluttautumisen että alalle hakeutuvien aikuisten näkökulmista. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että nykyaikaisen maatilayrityksen harjoittaminen asettaa kasvavia vaatimuksia yrittäjän ammatilliselle, taloudelliselle ja tekniselle osaamiselle. Valiokunta pitää tärkeänä kehittää luonnonvara-alan koulutusta siten, että se vastaa erilaisiin tarpeisiin ja ala koetaan houkuttelevaksi ja tulevaisuuteen suuntautuvaksi koulutusvalinnaksi.

Valiokunta nostaa esiin maaseudun elinvoiman säilyttämisen merkityksen koko maatalouselinkeinon vetovoiman kannalta. Kysymyksessä on positiivisen kehän vahvistaminen. Elävä maaseutu palveluineen ja toimivine verkkoineen turvaa maatalouselinkeinon pito- ja vetovoimaa sekä edistää toimeliaisuutta yritystoiminnan, työn ja vapaa-ajan elämänaloilla. Maatalouselinkeino puolestaan palvelee maaseudun elinvoimaa ja ylläpitää hoidettua maaseutumaisemaa. Valiokunnan saamista lausunnoista on osuvasti tuotu esiin, että nuoret viljelijät perheineen tarvitsevat päivähoito- ja peruskoulupalveluja, sosiaali- ja terveyspalveluja sekä maaseudun harrastustoimintaa. Kylätoiminnan ylläpitäminen ja luoma aktiivinen paikallinen kansalaistoiminta, elinkelpoiset maaseutualueet ja yhteisöllisyys vahvistavat tilanpidon aloittajien verkostoja muun muassa tiekuntien, vesiosuuskuntien ja sosiaalisten verkostojen kautta. Kaikkiaan valiokunta pitää tärkeänä, että nuoret viljelijät osallistetaan sukupolvenvaihdosten edistämistä koskevaan ohjelmatyöhön jo varhaisessa vaiheessa.

Valiokunnan lausunto MmVL 4/2026 vp

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 25.2.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ritva Elomaa ps
varapuheenjohtaja Anne Kalmari kesk
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Teemu Kinnari kok
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Helena Marttila sd
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Susanna Paakkola